

Besvarelsen af disse spørgsmål bliver bl.a. til en diskussion af Foucault's forhold til strukturalisme, fænomenologi, freudianisme m.m. og til et forsøg på at inddele værkerne i perioder. Forfatterne af Foucault's blik har i den forbindelse selv blik for det problematiske i at finde en speciel bås til at anbringe Foucault i og for en alt for skarp opdeling af værkerne i perioder som f.eks. den arkæologiske og den genealogiske periode.

Nok er der tale om skiftende temaer og forskellige metodologiske tilgangsvinkler i Foucault's værker, men Foucault tager ikke i sine senere værker afstand fra det arkæologiske synspunkt, ifølge hvilket det drejer sig om at finde de dybere mulighedsbetingelser for vor viden. Det følger med i de senere værker, selv om hovedvægten i dem forskydes til andre metodiske aspekter af studiet af fortiden. Omvendt gælder det også, at selv de emner, Foucault tager op i sine sidste bøger om seksualiteten, vil man kunne finde spor af i nogle af de første. Til syvende og sidst var det selvet - Foucault selv - der var genstandsområdet for hans forskning, for så vidt som den drejede sig om det moderne menneskes fødsel - undertitlen på Foucault's blik.

Dersom man anskuer Foucault's forfatterskab som et monument, der skal have tillagt en betydning, kan man forstå denne betydningstildeling som et forsøg på at tage stilling til, hvad forfatteret betynder for en selv. I så fald bliver Foucault til en udfordring.

I den ovennævnte forståelse af henholdsvis dokument og monument er Foucault's blik en fortrinlig redegørelse for væsentlige aspekter ved den "dokumentale" side af Foucault's forfatterskab og en inspirerende antydning af det "monumentale" i hans værker.

Kai Aalbæk-Nielsen

MULIGHEDENS OG MANGFOLDIGHEDENS METAFYSIK

Michel Serres: *Genese*. Sjakalen Århus 1984, 176s. (Oversættelse Per Aage Brandt)

Serres placerer sig selv centralt i forhold til temaet i dette nummer af SLAGMARK: ny videnskab, som lader det kaotiske, mangfoldige, udestimerede, diskontinuerede og ustabile indtage en mere fremtrædende og positiv plads i teorien, end det traditionelt er tilfældet i videnskaberne.

Serres hilser begejstret de nye videnskaber velkommen. Han kritiserer "den gamle rationalismes" reduktionisme, ifølge hvilken kun enhed og orden lader sig tænke fornuftigt, - hvad enten det sker gennem væsensbegreber eller relationsbegreber.

I denne bog er det dog ikke så meget ny videnskab, Serres bedriver, men først og fremmest filosofi, og filosofiens omsorg og lidenskab gælder dette "at beskytte det mulige", han er "mangfoldighedernes hyrde". Filosofen er heri en magtkritiker, som må vende sig imod ikke bare den traditionelle videnskabelighed, men også de politiske og sociale institutionaliseringsformer, gruppe- og enhedsdannelser, der udrenser det mulige og reducerer mangfoldighederne for at vinde stabilitet, og som hindrer og tvinger videnskaben. Magtens og videnskabens former er de samme: "den aktuelle ulykke er, at disse tvangsformer netop er de samme som tankens overhovedet: eksakthed, stringens, præcision..." Tænkningens problem bliver derfor så at sige at undslippe sig selv.

I følge Serres er strukturen det stærkeste og mest vidtrækkende ordensbegreb, tænkningens historie nogensinde har fundet: en ordnet mangfoldighed af ordnede

mangfoldigheder.

Serres føjer sig ind i en post-strukturalistisk tradition for en tænkning op imod dette struktur-begreb. Det, han forsøger at tænke i denne bog, er grunden, "materien", bag disse ordningsformer - den urgrund, som fysikkens og fænomenologiens former rejser sig af, det mangfoldiges kaotiske ururo. "Kosmos er ikke en struktur, det er en ren mangfoldighed af mangfoldigheder i orden og rene mangfoldigheder. Det er den globale grund for alle strukturer, det er baggrundsstøjen for enhver form og enhver information..."

I en sådan tænkning, der ikke blot subsumerer mangfoldigheden under et begreb, eller kun tænker den negativt som uorden, kan Serres tage bl.a. Platon til hjælp. Platon krydser sig frem mellem det ene, stabile, eksakte og det mangfoldige, ubestemte, utænkkelige. "Metoden er en fraktal strejfen til den ene side for sikkerhedens skyld og til den anden for frihedens....dette er at filosofere." Serres' bog er en udgave af en sådan blandingstænkning mellem forsøgsvisse begrebsdannelser og en benyttelse af allegorisk, mytisk og poetisk sansende sprog i en mangfoldighed af perspektiver, som vanskeligt lader sig resumere. Vi kan fremhæve nogle aspekter: Serres efterspører bl.a. det mulige og mangfoldige i forskellige instanser: naturen, mennesket, tanken og endelig historien, som "sammenfatter" det hele. Det mangfoldige er bogens emne, og historien, en historiefilosofi er dens mål.

I historien gør det mangfoldige sig gældende dels som overflod af nærvær, dels som blankt fravær. Nærværet er naturens brusede, buldrende, rasende kaos bag fænomenernes former, der træder frem af og falder tilbage i dette kaos. Fraværet karakterise-

rer mennesket. "Jeg tror", siger Serres, "at mennesket er blankt, og at det er afdifferentieret. Mennesket har intet instinkt, mennesket er ikke determineret, mennesket er frit, mennesket er muligt." Dette gør sig gældende i tanken og i "nøgenheden", som begge er abstraktion, intethed ("Jeg tænker, altså er jeg ikke"), og dermed ren mangfoldighedskapacitet ("Grækerne opfandt det abstrakte, fordi de først havde haft den dristighed at klæde deres guder af.").

I historiens tumult har vi altså det rene mulige nedsænket i det positive kaos. Filosofen Serres beskytter nu ikke det mulige ved at lade tanken eller mennesket indtage og stabilisere en position i historiens tumult, ved at tage del i kampen. Fornuften har netop traditionelt forsøgt at overvinde begrebernes stivhed gennem et sådant negativt arbejde, men tese og antitese støtter og stabiliserer blot hinanden i denne dialektik og blokerer historiens bevægelse.

Det mulige består tværtimod i at vige pladsen, at gøre plads, flytte sig for mangfoldigheden. Det mulige ligger ikke i tænkningens egne (realiserings-)former. Vi er fanget i rationalismen, men kan hele tiden vige pladsen og dermed unddrage os dens positioner. Der gives ingen anden bevægelse end denne træden til side, siger Serres. Historien skabes af de flakkende, fordrevne, emigrerende; af Odysseus, som er "ingen", af Moses, som er lovens blanke tavle, tabula rasa, som Jahve beskriver.

Det drejer sig altså om at udvikle en slags svag tænkning eller tegnudøvelse, der ikke selv stjæler billedet. Det drejer sig om at subjektet ikke selv bringer sig selv i centrum: "Den undervissende krop såvel som den dansende krop og det tænkende subjekt fremmaner altid, anråber og hid-

kalder altid et andet centrum end sig selv." Dette centrum ligger heller ikke i selve objektet, men i en fraværende skikkelse (en slags fraværende årsag, måske): filosofien, Gud, Skønheden selv "eller måske i alle tilfælde et ubestemt vi".

Vi finder her hos Serres en eller anden enhed bag mangfoldigheden, en slags usynlig hånd, et centrum bag subjekt og objekt, - som måske hidkaldes af, at muligheden netop tænkes som sådan, metafysisk, og derfor ikke i dens mangfoldighed og virkelighed. Serres' filosofiske perspektiv bliver selv reduktionistisk. Han placerer ikke det mulige i virkeligheden og dens begrebsformer, men drukner snarere disse i mulighedsbegrebet. Mulighederne skal vedblive at være muligheder, de skal ikke fastholdes og virkeliggøres som andet end muligheder. Mulighedernes virkeliggørelse skal åbenbart helst komme bag på os - uden om fornuften.

Kurt Jensen

SÅDAN ABONNERER MAN PÅ SLAGMARK

Abonnement kan tegnes for 2 numre (pris: kr. 90,-) eller for 4 numre (pris: kr. 180,-) og man vælger selv med hvilket nummer abonnementet ønskes påbegyndt.

- indsæt beløbet på postgiro nr. 5 26 83 70 (Tidsskriftet SLAGMARK, Postbox 1058, 8200 Århus N.) med tydeligt navn og adresse, og angiv med hvilket nummer abonnementet skal starte.
- eller send beløbet i check til SLAGMARK, Postbox 1058, 8200 Århus N., og bestillingen vil straks blive ekspederet.